

USLOVI PRIHVATLJIVOSTI APELACIJE USTAVNOM SUDU BIH I EVROPSKOM SUDU ZA LJUDSKA PRAVA

Nedeljko Krajišnik MA,
Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku
065-677-961; nedkrajisnik@gmail.com

Sažetak: Zaštita ljudskih prava i sloboda je materija koja je uvijek zaokupljala veliki broj naučnika, teoretičara i praktičara. Ljudsko društvo je prolazilo kroz različite epohe i stepene razvoja da bi stiglo na današnji, u kojem postoji garancija i zaštita osnovnih prava i sloboda. Početak savremenog razmatranja i zaštite ljudskih pravajeste donošenje Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, te regionalnih kodifikacija koje su iz nje proistekle, za nas najvažnije, evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koju je donio Savjet Evrope i koja se primjenjuje u svim zemljama članicama Savjeta Evrope, pa tako i u Bosni i Hercegovini. Konvencijom je, osim propisivanja osnovnih ljudskih prava i sloboda, osnovan i Evropski sud za ljudska prava. Ovom sudu se može obratiti svaki pojedinac koji smatra da mu je ugroženo neko pravo. U Bosni i Hercegovini je konstituisan Ustavni sud BiH koji, između ostalog, ima nadležnost da rješava o zaštiti ljudskih prava propisanih Ustavom i Evropskom konvencijom. Da bi uspio u zaštiti svojih prava, svaki pojedinac mora poznavati pravila i procedure prije podnošenja apelacije ovim sudskim instancama, ali osim toga i praksu Evropskog suda i Ustavnog suda BiH, da bi mogao donijeti pravilnu procjenu procesnih koraka pri podnošenju predstave.

Ključne riječi: Konvencija za zaštitu ljudskih prava, Ustavni sud BiH, Evropski sud za ljudska prava.

TERMS OF ELIGIBILITY OF APPEALS TO CONSTITUTIONAL COURT OF BIH AND EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Summary: Protection of human rights and freedoms is a substance which has always occupied a large number of scientists, theoreticians and practitioners. Human society is going through different epochs and degrees of development in order to arrive at today, where there is guarantee the protection of fundamental rights and freedoms. Start of contemporary considerations and protection of human rights is the adoption of the Universal Declaration of Human Rights, and regional codification that are derived from it, the most important for us, the European Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, adopted by the Council of Europe and that applies to all countries members of the Council of Europe, and also in Bosnia and Herzegovina. The Convention, in addition to prescribing the fundamental human rights and freedoms, established the European court of human rights. This court can address every individual who believes that he threatened a right. In Bosnia and Herzegovina was constituted Constitutional court which, among other things, has jurisdiction to adjudicate on the protection of human rights by the Constitution and the European Convention. To succeed in protecting their rights, each individual must be familiar with the rules and procedures before filing an appeal in this court levels, but other than that the practice of the European Court and the Constitutional Court, it could make a proper assessment of process steps in bringing the application.

Keywords: Convention for the protection of human rights, Constitutional court of BiH, European court of human rights.

UVOD

Kroz ljudsku istoriju, prolazeći kroz različite faze razvoja, napretka i sazrijevanja društva, uporedo se razvijala i sazrijevala svijest o ljudskim pravima. Vrhunac razvoja ljudskih prava, u današnjem stepenu razvoja društva, se desio donošenjem Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima¹⁸⁰ (dalje: Univerzalna deklaracija) i zatim evropske Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda¹⁸¹ (dalje: Konvencija).

U procesu ostvarivanja višeg nivoa ljudskih prava i sloboda, Univerzalna deklaracija se smatra prvim sveobuhvatnim međunarodnim dokumentom o ljudskim pravima¹⁸². Ona u sebi sadrži sintezu ljudskih prava u odnosima ljudskih bića i države, te jedan broj ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. U Univerzalnoj deklaraciji se ističu konkretna građanska i politička prava, kao što su: pravo na život, pravo da se bude subjekt prava, pravo na zaštitu od kršenja prava, pravo na pravično i javno suđenje, pravo da se svako smatra nevinim dok se njegova krivica ne dokaže, pravo na sklapanje braka i porodice, pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, pravo u učestvovanju i upravljanju javnim poslovima svoje države, zabrana proizvoljnog miješanja u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, pravo na rad, pravo na obrazovanje, itd.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija je Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima donijela u formi rezolucije, koja nije pravno obavezan dokument, sve dok se njene odredbe ne prihvate i razrade u domaćem zakonodavstvu država članica.

Iz Univerzalne deklaracije su nastali brojni akti o zaštiti ljudskih prava, a iz nje su se razvijale i regionalne kodifikacije ljudskih prava, među kojim je i konvencija koju je donio Savjet Evrope u Rimu 1950. godine, o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovo je prva konvencija koju je donio i usvojio Savjet Evrope, donesena je 04. novembra 1950. godine, a stupila na snagu 3. septembra 1953. godine. Cilj Savjeta Evrope je unapređenje ljudskih prava u njegovim članicama, pa je zato poštivanje ljudskih prava postavljeno kao jedan od suštinskih preduslova da bi država uopšte mogla pristupiti ovoj uglednoj organizaciji. Kako su se od donošenja Konvencije do danas društveni odnosi mijenjali, mijenjala su se i sama sadržina i kvalitet ljudskih prava, pa je i Konvencija dopunjavana i mijenjana više puta, i to donošenjem 14. protokola, koji su na nov i kvalitetniji način uobličavali samu Konvenciju. Za sada posljednji (četnaesti) protokol je donesen u Strazburu 13. maja 2004. godine i odnosi se na dopunu sistema za kontrolu konvencije.

Što se tiče sadržine same Konvencije, ona je, slično kao i Univerzalna deklaracija, propisala širok dijapazon osnovnih ljudskih prava i sloboda, te mehanizam njihove zaštite. U osnovnom tekstu Konvencije propisano je dvanaest osnovnih prava i sloboda (pravo na život, zabranu mučenja, zabranu ropstva i prinudnog rada, pravo na slobodu i bezbjednost, pravo na pravično suđenje, kažnjavanje samo na osnovu zakona, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i doma, sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti, sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i udruživanja, pravo na sklapanje braka i pravo na djelotvoran pravni lijek. Prvim

¹⁸⁰ Generalna skupština Ujedinjenih nacija, 10. decembra 1948. godine

¹⁸¹ Savjet Evrope, 4. novembra 1950. godine

¹⁸² Todorović, Ljubo, *Ljudska prava u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Fineks, Sarajevo, 2004, str. 14

protokolom uz Konvenciju dodata su još tri prava (pravo na imovinu, pravo na obrazovanje i pravo na slobodne izbore), Četvrtim protokolom su dodata i zabrana dužničkog zatvora, pravo na slobodu kretanja, zabrana protjerivanja vlastitih državljana i zabrana grupnog protjerivanja stranaca, Šestim protokolom 1983. godine je zabranjena smrtna kazna i konačno, Sedmim protokolom je propisana zabrana protjerivanja stranaca bez odgovarajućih procedura zaštite, pravo žalbe u krivičnom postupku, pravo na naknadu zbog pogrešne presude, pravo da se ne bude suđen ili kažnjen po istom predmetu i jednakost supružnika u pravima i obavezama prema djeci.

1. EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

1.1. Opšte odredbe

Od samog deklarativnog propisivanja i nabiranja osnovnih prava i sloboda, još bitnije je propisivanje mehanizama zaštite tih prava, koji će omogućiti pojedincima da ostvare zaštitu svakog od pojedinačno pobrojanih prava i sloboda, a za koja smatraju da su im povrijeđena ili ugrožena.

U tu svrhu, Konvencijom je osnovan Evropski sud za ljudska prava¹⁸³, kao stalno tijelo sa sjedištem u Strazburu (dalje: Evropski sud). Detaljno je regulisano uspostavljanje suda, broj i izbor sudija, uslovi za obavljanje službe, trajanje mandata, Sekretarijat i pravni saradnici, Plenum suda, nadležnost, uslovi prihvatljivosti predstavke, ispitivanje predmeta i postupak prijateljskog rješenja, obraćanje Velikom vijeću, troškovi suda, privilegije i imunitet sudija i dr. Sud je organizovan tako da svaka od članica Savjeta Evrope, koje su ratifikovale Konvenciju, daje po jednog sudiju, tako da je broj sudija jednak broju zemalja članica Savjeta Evrope

Postupak pred Evropskim sudom se pokreće podnošenjem predstavke. Predstavku može podnijeti svako ko smatra da je lično i direktno bio žrtva kršenja prava garantovanih Konvencijom ili njenim Protokolima. Povreda prava mora biti učinjena od strane zemlje potpisnice Konvencije. Neophodan preduslov je da prethodno bude iskorišćen svaki pravni lijek unutar države, koji bi mogao da pomogne u obeštećenju u predmetu povodom kojeg se podnosi predstavka.

Predstavke možete pisati na jednom od zvaničnih jezika Evropskog suda (engleskom ili francuskom) ili na zvaničnom jeziku jedne od zemalja koje su ratifikovale Konvenciju, što znači i na jednom od jezika koji je u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini¹⁸⁴.

1.2. Uslovi prihvatljivosti predstavke pred Evropskim sudom

Uslovi prihvatljivosti pojedinačne predstavke regulisani su članom 35. Konvencije, razrađenih usvajanjem Pravila suda.

Temelj cijelog sistema zaštite Konvencije, predstavlja pravo na pojedinačnu predstavku. Prije svega, predstavka će biti proglašena prihvatljivom samo ako su već iscrpljeni svi unutrašnji

¹⁸³Čl. 19-51. Evropske konvencije definisan je složen nadzorni mehanizam zaštite prava, u čijem je središtu Evropski sud za ljudska prava

¹⁸⁴Formular predstavke se može pronaći na sljedećem linku:

http://www.echr.coe.int/Documents/Application_Form_2014_1_BOS.pdf

pravni lijekovi, koje Evropski sud smatra djelotvornim. Kako zaštita Konvencije pred sudom počiva na načelu *supsidijariteta*, primarna zaštita slova Konvencije ostvaruje se pred organima država potpisnica, zbog čega se nadležnost Evropskog suda za ljudska prava uspostavlja tek po iscrpljivanju svih unutrašnjih pravnih lekova. Povreda postupka pred domaćim sudovima od strane podnosioca predstavke automatski ga diskvalifikuje u pogledu zaštite njegovih prava pred ovim sudom, jer ako nisu u potpunosti iscrpljena sva pravna sredstva pred domaćim sudovima, predstavka će biti odbačena, sem ako se dokaže da postoje opravdani razlozi zašto to nije učinjeno.

Predstavka se mora odnositi na kršenja prava koja su se desila nakon što je Konvencija stupila na pravnu snagu, dakle posle ratifikacije Konvencije od strane države potpisnice. Bosna i Hercegovina je Konvenciju ratifikovala 12. juna 2002. godine, papredstavke koje se odnose na kršenje prava koje je nastupilo prije ovog perioda, sud će prihvatiti samo ukoliko sporno kršenje prava i dalje proizvodi posljedice, koje su u suprotnosti sa obavezama koje je država preuzela ratifikacijom Konvencije.

Sud neće postupati po anonimnoj predavci, ili po predavci koja je u suštini istovjetna sa predstavkom koju je već razmatrao. (čl. 35.2. Konvencije). Takođe, svaka predstavka koju sud smatra nespojivom sa odredbama Konvencije ili Protokola, ili koja je očigledno neosnovana ili predstavlja zloupotrebu prava na predstavku, biće odbačena. (čl. 35.3. Konvencije). Sudu se predstavka može podnijeti samo protiv država koje su ratifikovale Konvenciju i Protokole. Da bi sud predstavku uzeo u razmatranje, podnosilac predstavke mora lično biti pogođen kršenjem Konvencije. Važan procesni uslov za prihvatljivost predstavke jeste i obaveznost isticanja povrede Konvencije pred domaćim postupajućim organom.

Jedan od bitnih uslova za prihvatanje predstavke pred Evropskim sudom je rok. Rok za podnošenje predstavke iznosi šest mjeseci od dana donošenja konačne presude u domaćem pravosuđu. Nakon isteka tog perioda, sud predstavku odbacuje uz obrazloženje da je neblagovremena.

Što se tiče roka od šest mjeseci, interesantno je naglasiti da je Evropski sud imao različite stavove po pitanju računanja ovih rokova. Naime, rok se računa od dana prijema odluke po posljednjem korišćenom efektivnom pravnom lijeku. Ovde je ključno pitanje koji je to posljednji efektivni pravni lijek i upravo oko ovog pitanja Evropski sud je ranije imao jedan stav i praksu, a kasnije je zauzeo drugi. Naime, u današnjem pravnom sistemu svih država nastalih od bivše Jugoslavije uspostavljen je Ustavni sud, kao instanca koja se bavi zaštitom osnovnih ljudskih prava, propisanih ustavom i Konvencijom, kao međunarodnim ugovorom koji ima jaču pravnu snagu od svih domaćih zakona. Takav je slučaj, naravno, i u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud BiH odlučuje o tome da li je nečije pravo, zajamčeno Ustavom BiH ili Konvencijom, povrijeđeno u postupku pred sudovima ili državnim organima. Dakle, Ustavni sud BiH ne predstavlja klasičan apelacioni sud u smislu još jedne sudske instance i upušta se u raspravljanje, odnosno odlučivanje, samo u slučaju ako utvrdi postojanje povrede nekog od osnovnih prava i sloboda zajamčenih Ustavom i Konvencijom. S jedne strane gledano, apelacija Ustavnom sudu BiH ne predstavlja ni redovan ni vanredan pravni lijek, u smislu klasične žalbe o kojoj on odlučuje kao redovni sudovi, nego je to pravni lijek koji se podnosi i odnosi isključivo na povredu osnovnih prava i sloboda. S druge strane, Ustavni sud BiH ima nadležnosti, i to se u praksi često dešava, da kada utvrdi povredu štićenog prava, ukine presude nižih sudova i predmet vrati na ponovno suđenje i odlučivanje. U ponovljenom

postupku sudovi mogu donijeti potpuno suprotnu odluku od prvobitne, što znači da bi i predstavka Evropskom sudu u tom slučaju bila bespredmetna.

Evropski sud je u ranijim presudama prihvatio drugo stanovište, dakle zauzeo stav da je apelacija Ustavnom sudu BiH djelotvoran pravni lijek i prihvatio blagovremenim sve predstavke koje su Evropskom sudu podnesene u roku od šest mjeseci od dana prijema odluke Ustavnog suda BiH. Međutim, Evropski sud je ovu praksu kasnije promijenio, kako u slučaju Bosne i Hercegovine, tako i u slučaju drugih država nastalih iz bivše Jugoslavije. Tako je u slučaju Srbije do presude u predmetu *Vinčić i dr. protiv Srbije*¹⁸⁵, Ustavna žalba smatrananačelno djelotvornim pravnim lijekom, što praktično znači da se od podnosilaca predstavlke očekuje da prije obraćanja Evropskom sudu za ljudska prava iskoriste ovaj pravni lijek pred Ustavnim sudom Republike Srbije. Sud je svojim kasnijim odlukama ustanovio izuzetke od ovog generalnog stava, pa tako za pojedine grupe predmeta građani imaju pravo da se za zaštitu prava iz Konvencije obrate direktno Evropskom sudu. Presedan je napravljen i u Hrvatskoj i to u predmetu *Blečić protiv Hrvatske*¹⁸⁶, gdje je predstavka pred Velikim vijećem odbačena iz razloga *ratione temporis*, glasanjem sudija u odnosu 11:6.

Ukoliko svi naprijed razmatrani procesni uslovi ne budu ispunjeni, sud će predstavku jednostavno odbaciti. Stoga je nužno uvjeriti se u njihovu ispunjenost prije nego obraćanja Evropskom sudu.

Dakle, poznavanje prakse Evropskog suda ima izuzetan značaj za pravilnu procjenu procesnih koraka pri podnošenju predstavlke, prije svega procjene blagovremenosti, odnosno procjene da li se dopušteno pravno sredstvo u domaćem zakonodavstvu može smatrati *djelotvornim pravnim lijekom*. Ipak, Evropski sud zadržava pravo da, u skladu sa čl. 35.1. Konvencije, diskreciono odlučuje o djelotvornosti/nedjelotvornosti svih pravnih lijekova koji se koriste za zaštitu Konvencije.

1.3. Obaveznost izvršenja presuda Evropskog suda

Presude Evropskog suda su obavezujuće za države potpisnice Konvencije. Presudom može biti dosuđena novčana nadoknada za štetu koja je nanijeta od strane utužene države potpisnice Konvencije. Takođe, može se zahtijevati čitav niz pojedinačnih mjera, koje mogu podrazumijevati konkretne činidbe države potpisnice u smislu npr. ponovnog otvaranja postupka u predmetu u kome su navedene povrede Konvencije počinjene, ali i opštih mjera u kojima se na manje ili više izričit način konstatuju sistemski nedostaci u pravnom sistemu tužene države članice i traži njihovo otklanjanje, promjenama u zakonodavstvu utužene države ili u sudskoj ili upravnoj praksi.¹⁸⁷

Odlukama Evropskog suda za ljudska prava se ne mogu preinačiti, ukidati ili mijenjati presude domaćih sudova, niti se mogu vršiti neposredne izmjene u zakonodavstvu država članica. Izvršenje presude je formalno u nadležnosti Komiteta ministara Savjeta Evrope, pa

¹⁸⁵ Odluka Evropskog suda broj Ap-39992/08 od 31. januara 2012. godine

¹⁸⁶ Odluka Evropskog suda broj Ap-59532/00 od 08. marta 2006. godine

¹⁸⁷ Kao primjer predloženih opštih mjera može se navesti presuda Velikog vijeća u slučaju *Kudla protiv Poljske* u predmetu broj Ap-30210/96 od 26. oktobra 2006. godine, presuda u slučaju *Botaci protiv Italije* u predmetu broj Ap-34884/97 od 28.07.1999. godine, na osnovu koje je kasnije donijet tzv. *Pintov zakon*, te nama dobro poznata presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv BiH* u predmetu broj Ap-27996/06 i 34836/06, od 22. decembra 2009. godine, koja još nije provedena, dakle nije izmijenjen zakon koji diskriminiše pravo da svaki pojedinac bude biran u organe vlasti.

stavovi izloženi u presudama često imaju karakter preporuka koje mogu biti instrument za političku inicijativu prema navedenoj državi potpisnici. Ovo je mehanizam u nastajanju, a odluke sudske prakse mogu uticati na promjene u zakonodavstvima zemalja članica. Nesprovođenje odluke Evropskog suda za ljudska prava može, u krajnjoj liniji, dovesti do suspenzije članstva u Savetu Evrope države koja se o presudu oglašila, pa čak i do isključenja iz članstva. Ova opasnost prijeti i Bosni i Hercegovini zbog neizvršenja presude *Sejdić i Finci protiv BiH*.

Sve presude Evropskog Suda dostupne su javnosti. Ukoliko u postupku pred Evropskim sudom sud ne utvrdi da je došlo do kršenja Konvencije, podnosilac predstavke ne snosi nikakve troškove.

2. USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

2.1. Uopšteno o sudu

Bosna i Hercegovina je ratifikovala Evropsku konvenciju i postala članica Savjeta Evrope 2003. godine, pa je tako stvorena obaveza zaštite ljudskih prava i sloboda propisanih Evropskom konvencijom. Iz tog razloga, u Ustavu BiH je inkorporisana obaveza primjene Evropske konvencije, koja ima prioritet nad svakim drugim zakonom u BiH.

Funkciju zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda propisanih Evropskom konvencijom, u Bosni i Hercegovini vrši Ustavni sud.¹⁸⁸

Institucija Ustavnog suda je utemeljena članom VI Ustava BiH, kojim se, osim nadležnosti, uređuju i organizacija i procedure, te konačnosti obavezno stodluka. Definišući normativne preduslove za ulazak u demokratski politički sistemimodifikujućunutrašnjustrukturudržave, Ustavjenaovajnačinpravni sistemučiniokompatibilnimsastandardimaustavnogsudstva.

Osnovna i isključiva nadležnost Ustavnog suda BiH je da štiti Ustav, a samim tim i da odlučuje o povredama osnovnih sloboda i prava garantovanih Evropskom konvencijom. Ova zaštita se ostvaruje podnošenjem apelacije u kojoj svako fizičko ili pravno lice može da navede razloge obraćanja Ustavnom sudu, odnosno ukaže na to koje mu je pravo povrijeđeno određenom odlukom ili postupkom suda ili državnog organa.

2.2. Uslovi prihvatljivosti apelacije pred Ustavnim sudom BiH

Uslovi pod kojima će Ustavni sud razmatrati apelaciju propisani su članom 16. Pravila Ustavnog suda BiH:¹⁸⁹

- prije svega, Ustavni sud će razmatrati apelaciju ukoliko su prethodno protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi *djelotvorni* pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.
- Ustavni sud će odbaciti apelaciju kao očigledno (*prima facie*) neosnovanu kada utvrdi da ne postoji opravdan zahtjev stranke u postupku, odnosno da predložene činjenice ni

¹⁸⁸Kuzmanović, Rajko, *Ustavno pravo*, Banja Luka, 1999, str. 536.

¹⁸⁹Objavljena u "Sl. glasniku BiH", broj 22 /14, izmjena u "Sl. Glasnik BiH", broj 57/14

na koji način ne mogu da opravdaju tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava i/ili kada se za stranku u postupku utvrdi da ne snosi posljedice kršenja Ustavom zaštićenih prava, tako da je nepotrebno da se ispituje merituma pelacije;

- iznimno, Ustavni sud može razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koja štite Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini;
- takođe, Ustavni sud će odbaciti apelaciju i ako: 1. Ustavni sud nije nadležan da odlučuje, 2. apelacija je anonimna, 3. podnosilac apelacije je odustao od apelacije, 4. protekao je rok za podnošenje apelacije, 5. apelaciju je podnijelo neovlašćeno lice, 6. radi se o pitanju o kom je Ustavni sud već odlučivao, a iz navoda ili dokaza iznesenih u apelaciji neproizilazi da ima osnova da se ponovo odlučuje, 7. apelant je zloupotrijebio pravo na podnošenje apelacije, 8. ako su se izmijenile pravne okolnosti, 9. apelacija je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom, 10. apelacija je *ratione personae* inkompatibilna sa Ustavom, 11. apelacija je *ratione temporis* inkompatibilna sa Ustavom, 12. apelant je prethodno pokrenuo istovjetan postupak pred Domom za ljudska prava za BiH, 13. apelant je propustio da u ostavljenom roku dopuni/precizira apelaciju, 14. apelacija je preuranjena i 15. apelant nije iscrpio pravne lijekove koji su mogući po zakonu.

Dakle, kod podnošenja apelacije Ustavnom sudu BiH, imamo sličnu situaciju kao i kod predstavke Evropskom sudu, a to je da prije podnošenja apelacije je potrebno iskoristiti sve *djelotvorne* pravne lijekove u propisanom roku. Postavlja se pitanje koji su to djelotvorni pravni lijekovi, i u tom smislu treba biti posebno obazriv, jer se može desiti da se npr. uloži revizija Vrhovnom sudu, a da nije ispunjen uslov dopustivosti revizije u pogledu vrijednosti spora, te da Vrhovni sud odbaci reviziju kao nedozvoljenu. Ako se nakon prijema presude Vrhovnog suda uloži apelaciju u roku od 60 dana, Ustavni sud će je odbaciti kao neblagovremenu, čak i u slučaju da je u reviziji isticano da je ista značajna za rješavanje nekog materijalnopravnog ili procesnopravnog pitanja važnog za obezbjeđenje jedinstvene primjene prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni.

Pored navedenog, jako bitno pitanje je rok u kome se apelacija podnosi, jer rok od 60 dana je prekluzivni rok, posle njegovog isteka nije moguće ulagati apelaciju. Svrha postavljanja strogih rokova za ulaganje apelacije jeste u ustanovljavanju i unapređenju pravne sigurnosti, razmatranju predmeta u razumnom roku, kao i zaštiti javne vlasti od dugotrajne neizvjesnosti. Ako je posljednji dan roka za podnošenje apelacije istekao u nedjelju, može se podnijeti narednog dana.

U okviru nadležnosti *ratione personae*, apelaciju može podnijeti svako fizičko i pravno lice, ali se zahtijeva da obe strane u postupku budu parnično sposobne (aktivna i pasivna legitimacija), pa tako apelaciju ne može podnijeti apelant koji nije bio procesna stranka, pravni zastupnik bez ovlašćenja i sl.

Ustavni sud prvo odlučuje o prihvatljivosti apelacije, pa tek ako utvrdi da ispunjava sve uslove i da je prihvatljiva u skladu sa Pravilima Ustavnog suda BiH, apelaciju rješava u meritumu.

Slično kao i kod Evropskog suda, i Ustavni sud je u različitim periodima imao slučajeve različite sudske prakse, odnosno zauzimanja različitih stavova o sličnim ili istim pitanjima, ali to ipak moramo pripisati procesu razvoja i sazrijevanja ovog sudskog organa, ali i promjene

svakodnevnih životnih procesa, promjeni zakonodavstva, dakle procesu sazrijevanja same države. Tako je poznavanje sudske prakse Ustavnog suda BiH vrlo značajno za pravilnu ocjenu da li treba i kada treba ulagati apelaciju.

Na kraju, treba istaći da i pored određenih nedostataka u radu Ustavnog suda BiH, prije svega različitesudske prakse u sličnim predmetima, ali u različitim vremenskim periodima (taj problem postoji čak i pred Evropskim sudom, što je naprijed istaknuto), nesporno je da je ovo dosta efikasan mehanizam zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, iako još u povoju na ovim našim prostorima, ali kroz rad i vrijeme će se on još više usavršiti i pomoći u zaštiti svakog pojedinca kome je na bilo koji način javna vlast uskratila neko pravo.

ZAKLJUČAK

Iz naprijed iznesenog izlaganja, možemo zaključiti da je razvoj ljudskih prava kroz istoriju evoluirao, napredovao i razvijao se uporedo sa razvojem društva uopšte, a da je zaštita ljudskih prava na današnjem stepenu razvoja društva svoj vrhunac doživjela kodifikacijom, odnosno objedinjavanjem osnovni ljudskih prava i sloboda donošenjem Univerzalne deklaracije i Konvencije.

Trenutno najefikasniji mehanizam za zaštitu definisanih osnovnih ljudskih prava i sloboda na teritoriji Evrope je Evropski sud koji je ustanovljen Konvencijom, kome se može obratiti svaki pojedinac državljanin države članice Savjeta Evrope, koja je ratifikovala Konvenciju i inkorporisala je u svoj pravni sistem kao međunarodni akt najviše pravne snage.

Da bi Evropski sud uopšte razmatrao predstavku kojom se ukazuje na povredu određenog prava ili slobode, potrebno je da ista ispunjava sve propisane uslove. Uslovi prihvatljivosti predstavke Evropskom sudu su propisana članom 35. Konvencije. Prije svega, predstavka će biti proglašena prihvatljivom samo ako su već iscrpljeni svi unutrašnji pravni lijekovi, koje Evropski sud smatra djelotvornim. Evropskom sudu je ostavljeno na slobodnu ocjenu koje domaće pravne lijekove smatra *djelotvornim*. Pored toga, bitan je rok, jer ukoliko je predstavka uložena po isteku roka od 6 mjeseci od dana prijema odluke o zadnjem korišćenom djelotvornom lijeku, ista će biti odbačena. Predstavka se mora odnositi na kršenja prava koja su se desila nakon što je Konvencija stupila na pravnu snagu, dakle posle ratifikacije Konvencije od strane države potpisnice, osim ukoliko sporno kršenje prava i dalje proizvodi posljedice. Sud takođe neće postupati po anonimnoj predstavi, ili po predstavi koja je u suštini istovjetna sa predstavkom koju je već razmatrao, kao i po svakoj predstavi koju sud smatra nespojivom sa odredbama Konvencije ili Protokola, ili koja je očigledno neosnovana ili predstavlja zloupotrebu prava na predstavku.

U Bosni i Hercegovini je takođe uspostavljen mehanizam zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda propisanih Ustavom i Konvencijom, a to je Ustavni sud BiH. Mada ima više nadležnosti, smatram da je njegova najbitnija nadležnost, koja bi možda trebala u budućnosti ostati i jedina, nadležnost u pogledu zaštite osnovnih prava i sloboda svakog pojedinca.

Uslovi prihvatljivosti apelacije Ustavnom sudu BiH su propisani Pravilima Ustavnog suda BiH, a ona su u suštini jako slična uslovima koje propisuje Evropski sud za predstavke pred njim. Osnovni uslov je da je prije ulaganja apelacije iskorišćen svaki *djelotvorni* pravni lijek pred redovnim sudovima ili organima, zatim prekluzivni rok od 60 dana, da apelacija nije očigledno neosnovana, da nije anonimna, da ne postoji inkompatibilnost sa Ustavom u pogledu principa *ratione personae*, *ratione temporis* i *ratione materiae*.

Predstavka Evropskom sudu i apelacija Ustavnom sudu BiH, i pored određenih manjkavosti pred ovim sudskim instancama, koje se prije svega ogledaju u različitim stavovima kroz različit vremenski period, trenutno predstavljaju najefikasnija sredstva za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda.

LITERATURA

1. Kuzmanović, R., (1999), *Ustavno pravo*, Pravni fakultet, Banja Luka
2. Todorović, Lj., (2004), *Ljudska prava u univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Fineks, Sarajevo
3. Vitkauskas, D. –Dikov, G., (2012), *Zaštita prava na pravično suđenje prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Savjet Evrope, Strazbourg
4. Internet stranica Evropskog suda za ljudska prava, 2014, <http://www.echr.coe.int/>